

Tystnad och samtal: Möten i Kinas tysta hörn

Jan-Eerik Leppänen, SLS Podcast 9.12.2025

1.

Pojkens händer rörde sig snabbt i det bleka ljuset. Fingrarna formade ord jag ännu inte kunde förstå. Jag stod bakom skolan där ljudet av trafiken långsamt dog bort, och han upprepade samma tecken igen och igen — tålmodigt, som om han visste att jag behövde tid. Det var min första lektion i ett språk utan ljud, i en plats där tystnad bar hela världar. Och i den stunden slog det mig att tystnad inte är frånvaro. Den är en annan sorts närvaro, lika tät, lika meningsfull.

2.

Jag kom till Sichuan i Kina som forskare — åtminstone var det min titel — men egentligen var jag där för att lyssna. För att förstå hur döva och hörselskadade barn upplever tillhörighet, utanförskap och igenkännande i landsbygden. Jag var inte där för att döma, inte för att "hjälpa", inte för att representera någon lösning. Jag var där för att lära mig se — att se med ögon, men också med händer, med tålmod, med nyfikenhet. Min forskning handlade om språk och sociala rum, men när jag anlände insåg jag snabbt att den verkliga kunskapen fanns i barnens blickar och berättelser.

3.

Kommun Wenchuan var liten, belägen mellan risfält och låga berg. Den typen av plats där bergen alltid dyker upp i ögonvrån, även när man går på huvudgatan. Familjer hade flyttat hit från avlägsna byar för att deras barn skulle kunna gå i en specialskola med teckenspråk. På landsbygden stannade många döva barn hemma, ansedda som "ointagliga," utan språk eller gemenskap. Men här, i den lilla staden mellan risfälten och de låga bergen, fanns en början. Ett första försök att ge barnen ett språk, en plats, en framtid.

4.

Den andra morgonen mötte jag en mor vid skolgrinden. Hennes son, döv sedan födseln, stod inne på gården tillsammans med några andra barn. Hon berättade att hon valt just den här skolan eftersom hon ville ge honom de bästa förutsättningarna — en plats där han kunde utvecklas, få ett språk och ingå i en gemenskap. När hon såg på honom fanns en stillsam beslutsamhet i hennes blick, som hos någon som noggrant vägt sina val och nu följde dem med trygghet. Det var tydligt att hon ville honom väl, och att den här klassen var hennes sätt att öppna världen för honom.

5.

Då förstod jag min roll: Jag var inte bara observatör. Jag var vittne. Och vittnande kräver ödmjukhet — att låta sig rubbas av någon annans verklighet. Det innebär att vara beredd att ompröva sina antaganden, att inte kliva fram som expert utan som människa. Jag skrev i mina anteckningar att jag måste lära mig att "lyssna i flera riktningar". Jag visste inte då hur sant det skulle bli.

6.

Mornarna fylldes av doften av ångade bullar och kritdamm. Barnens händer rörde sig som små stormar av ljus. Några tecknade flytande; andra var långsamma och försiktiga. Jag insåg hur ofta talat språk stressar oss — hur vi avbryter, antar, rusar. Här tvingades jag sakta ner. Deras samtal hade en annan rytm: en paus var aldrig en tystnad av osäkerhet, utan ett rum för eftertanke. Jag lärde mig att se när ett barn ville säga något men ännu inte funnit det rätta tecknet.

7.

"Folk tror att döva barn lever i tystnad," sa rektorn, herr Zhou, en solig eftermiddag när vi drack te i hans lilla kontor. "Men tystnad är inte tomhet. Det är ett språk andra vägrar lära sig." Det satte ramen för mitt arbete. Skolan använde Zhongguo Shouyu, det nationella kinesiska teckenspråket — ett språk med egen grammatik, egen humor och egna nyanser. Och även om många ser teckenspråk som 'tyst', visste jag att det aldrig är helt tyst: tecknare använder ofta små ljud, andetag och rörelser som ger mening åt tecknen. Att se barnen kommunicera var att se kinesisk kultur i en annan form, lika rik som den talade.

8.

Jag frågade mig: Vad betyder det att höra? Och vad betyder det att lyssna egentligen? Jag började förstå att hörande ibland är en distraktion — ljud som drar oss bort från det väsentliga. Barnens språk saknade röster men inte klang. En nick kunde vara ett skratt. En paus kunde vara ett "jag förstår". Att lyssna med ögonen är svårare än man tror.

9.

Mina anteckningar blev mindre teoretiska, mer mänskliga. Jag skrev om små handlingar — händer som rör sig i mörkret, blickar som säger mer än ord. Jag skrev om barn som tröstade varandra, om lärare som korrigerade tecknen med mild precision, om de stilla stunderna när någon satt försjunken i tankar. Jag skrev om världen sådan den såg ut när man tittade noga.

10.

Jag började förstå rytmen. Döva samtal är vågor: intensitet, paus, intensitet igen. Jag försökte skriva i samma rytm — långsammare, mer medvetet. Jag märkte hur barnen ofta lutade sig lätt fram när de ville ta ordet, hur deras blickriktningar var lika viktiga som tecknen. Det var en koreografi av mening. Ett visuellt språk som krävde att man var närvarande i varje sekund.

11.

Sedan kom vändpunkten: den nationella ungdomstävlingen för döva och hörselskadade barn. De här lilla skola skickade några elever. Jag följde med. För barnen var resan i sig ett äventyr — några av dem hade aldrig lämnat sin hemkommun. De bar sina väskor med en högtidlighet som om de var på väg till ett nytt liv.

12.

Arenan var fylld med färger och människor. Föräldrar höll flaggor. För första gången såg jag döva barn stå tillsammans som idrottare, inte som problem att lösa. Deras stolthet var påtaglig. När ett av barnen från vår skola sprang ut på banan kunde jag föreställa mig vad hans familj tänkte — hur stolta de måste ha varit i den stunden.

13.

Invigningen började med att en döv flicka bar facklan. Hon hörde inte applåderna, men hon kände dem i marken och i kroppen. Det var igenkännande, inte välgörenhet. En stilla revolution. Hon bar inte bara en fackla — hon bar möjligheten av en annan berättelse, en där döva barn inte göms undan utan lyfts fram.

14.

Jag såg inga föräldrar gråta, men när jag betraktade scenen kände jag ändå en viss skörhet i stunden. Arenan var tillfällig; nästa morgon skulle vardagen vara tillbaka. Det fanns en dubbelhet i luften — glädjen över barnens prestationer, men också medvetenheten om att de snart skulle återvända till byar där få kunde förstå deras språk.

15.

På tåget hem kom frågan tillbaka: Varför hörs vissa röster och andra inte? Det handlar inte om ljud. Det handlar om värdighet. Vem vi anser värd att lyssna på. Vem vi ser. Vems meningar vi låter ta plats. Barnen tecknade trötta men lyckliga medan landskapet rullade förbi utanför — berg, risfält, rader av vita hus med blå plåttak.

16.

Tillbaka i staden fortsatte livet. Men barnen gick rakare. De hade blivit sedda. Och jag bar ansvaret av att ha sett dem. Jag förstod att mitt arbete bar ett ansvar: att vidareförmedla deras berättelser utan att förenkla dem. Att skriva på ett sätt som gjorde rättvisa åt deras erfarenheter.

17.

Mina fältanteckningar ändrades. De handlade nu om lyssnande — om hur vi som hörande ofta tror att vi lyssnar, men egentligen lyssnar vi bara på det som liknar oss. Jag skrev om hur lätt det är att misslyckas med att se någon som inte delar ens språk. Och hur viktigt det därför är att vi som hörande gör det mödosamma arbetet: att lära oss se, lära oss tolka, lära oss vara tysta.

18.

Hur bygger man ett inkluderande samhälle? Jag vet inte allt. Men jag vet att det börjar med att vi inte vänder bort blicken. På landsbygden är inkludering ingen teori. Det är mödrar som packar sin värld i två väskor. Fäder som vägrar ge upp. Lärare som lär sig teckna själva. Det är en skola i Wenchuan där barnens händer lyser i morgonsolen.

19.

En kväll såg jag pojken från min första dag öva tecken med sin mamma. Hennes ögon glänste av tro. Hon trodde inte bara på honom — hon trodde på ett samhälle som ännu inte fanns, men som hon vägrade sluta föreställa sig.

20.

Detta arbete handlar inte om ljud. Det handlar om närvaro. Om att vara där tillräckligt länge för att se förändringens små steg. Att vara vittne till ord som föds i händerna. Till leenden som växer när någon förstår ett nytt tecken.

21.

Döva barn behöver inte få en röst. De har redan en. De behöver att vi lär oss se den. Att vi slutar anta att tystnad betyder tomhet. Att vi förstår att språk är många saker: en rörelse, en blick, ett andetag, en gest i mörkret.

22.

Lyssnande är en etisk handling. Igenkännande är en relation. Att lyssna på någon innebär att tillåta sig påverkas. Det kräver mod. Det kräver tid. Och det kräver insikten att människors berättelser inte är våra att äga — bara våra att bära vidare med omsorg.

23.

Jag vet inte om samhället är redo att lyssna på varje tystnad. Men jag är det. Och jag tror att de små handlingarna — ett barn som lär sig ett nytt tecken, en förälder som vägrar ge upp, en lärare som korrigerar med tålmod — är början på något större.

CODA

24.

När jag lämnade Sichuan den sista morgonen låg dimman tung mellan bergsryggarna. Bussen slingrade sig långsamt ut ur Wenchuan, genom dalgången där klipporna reste sig som tysta väktare på båda sidor. Vi passerade skolans blå grind, och längre bort såg jag barnen på väg mot lektionerna — små figurer i det grå morgonljuset, några av dem tecknande medan deras steg ekade mot stenläggningen.

Och medan bergens konturer försvann bakom oss insåg jag hur mycket jag bar med mig: deras händer, deras rytm, deras mod — och allt jag själv inte förstod innan jag kom hit.

25.

På vägen söderut satt jag tyst medan landskapet växlade förbi: branta sluttningar täckta av tall, smala broar spända över grågröna floder, små byar som klamrade sig fast vid bergssidorna. Jag tänkte på varje samtal jag fått bevittna, varje blick, varje handrörelse som hade öppnat en värld.

Inte av medlidande.

Inte av hövlighet.

Utan av igenkännande.

Och någonstans längs den slingrande vägen förstod jag att det inte var jag som hade lärt dem — det var de som hade lärt mig vad lyssnande egentligen är.

26.

När bussen passerade provinsgränsen och bergens silhuetter långsamt löstes upp i fjärran förstod jag:

Det jag lämnar är inte bara en plats, utan en stilla kunskap som fortsätter att följa mig.

För till slut handlar det inte om var man står, eller vem som talar — utan om vem vi väljer att höra, och om vi vågar bära det vi hört med oss vidare genom världen.